

Charakteristika (literatúra)

Charakteristika je výstižný opis zameraný na typické telesné, duševné, povahové i citové vlastnosti človeka alebo nejakej bytosti (povahové vlastnosti, záujmy, schopnosti, názory atď.). Vyskytuje sa predovšetkým v umeleckom štýle, v epike, kde sa viaže na postavu umeleckého diela. Stretneme sa s ňou aj v náučnom štýle.

Rozlišuje sa:

1. **vonkajšia** charakteristika – zameraná na opis telesných vlastností;
2. **vnútorná** charakteristika – zameraná na opis povahových a duševných vlastností.

Charakteristika môže byť:

1. **objektívna** – autor nezainteresovane vymenúva vlastnosti postavy;
2. **subjektívna** – autor výberom aj svojím uhlom pohľadu cez vlastnosti postavy aj hodnotí; alebo
  1. **priama** – autor priamo bezprostredne vymenúva vlastnosti niektorej postavy, prípadne postava charakterizuje samu seba;
  2. **nepriama** – vlastnosti postavy vyplývajú predovšetkým z jej konania.

Pozn. Ak sa vonkajšia charakteristika nachádza samostatne, t.j. bez prvkov vnútornej charakteristiky, potom hovoríme len o vonkajšom **opise**.

OBSAH:

- zachytáva základné atypické znaky osoby (kladné i záporné)
- enumerácia (výpočet) vlastností osoby vo vzťahu k sebe, k obdobiu, k práci, k ostatným ľuďom, prostrediu
- komplexná charakteristika osoby, t.j. vlastnosti človeka z viacerých uhlov pohľadu, využíva prídavné mená shodnotiacim významom, podstatné mená, slovesá na vyjadrenie činnosti a konania, zachytáva kladné i záporné stránky

KOMPOZÍCIA:

- vychádza z opisu
  - a, vonkajšia charakteristika** = opis postavy, tváre, spôsobov človeka, chôdze, oblečenia
  - b, vnútorná charakteristika** = opis morálnych a povahových vlastností, záujmy
- opisujeme aj: rodinné zázemie, prostredie, vzťahy
- záver** – charakteristika môže byť ukončená zamyslením, úvahou (vyjadrením vzťahu k charakterizovanej osobe ...)

JAZYK:

- použitie prídavných mien, prísloviak, **veľa synonym !!!**, činnostné slovesá (menej)
- vety s viacnásobným vetným členom

ŠTÝL:

- citovo zafarbené slová, synonymá, antonymá, frazeologizmy, citáty

CHARAKTERISTIKA

1. **statická** (priame vymenúvanie vlastností)
2. **dynamická** (prostredníctvom konania a činov)

KARIKATÚRA:

Je to žáner (druh charakteristiky), v ktorom sa zdôrazňujú, zveličujú negatívne vlastnosti nejakej osoby, využíva hyperbolu (nadsádzku), zveličovanie, využíva iróniu a satiru .

Ukážka žiackej slohovej práce

Povedať: „Napíš charakteristiku osoby ktorú si vyberieš,“ je ľahké, len vybrať si ju, to je už trochu ťažšie. Ja som sa po dlhom uvažovaní rozhodla pre môjho starkého.

Ak by ste niekedy navštívili Rajec a zablúdili ste na Ulicu Obrancov Mieru, potom by vášmu pohľadu nemohol uniknúť aj napriek svojmu veku výborne vyzerajúci a udržiavaný dom s manzardou, v ktorom býva môj starký so starkou.

Ak zazvoníte na zvonček u bráničky, príde Vám otvoriť milý, usmievavý starší pán. Je to náš starký. Má nízku a aj napriek jeho veku veľmi čulú postavu. Jeho nohy preskákali už mnohé problémy a jeho ruky sa dajú vyvážiť zlatom. Na jeho oválnej tvári nájdeme vrásky radosti, ale aj smútku, pravdaže aj noštek ako gombičku, ústa ktoré vedia povzbudiť človeka, ale ho aj vyhrešiť. Hoci jeho oči majú v sebe ešte stále mládeneckú iskru, vlasy sa mu zafarbili striebornou farbou múdrosti. V jeho šatníku nájdeme oblečenie na každú príležitosť, no najradšej nosí pracovné nohavice a pracovnú košeľu. Na dvore za domom má dielničku kde trávi zimné večery. Prevažne tam vyrába rôzne výrobky z dreva. Avšak ani v lete sa nenudí. Má rád zvieratá. Najmä včely, ktoré sú jeho potešením a slabosťou. Nedávno si zhotovil maringotku, kde chová tieto drobné stvorenia. Keď má zlú náladu, alebo je unavený ide si k nim oddýchnuť. Ľudia ho majú radi nielen preto, že je úprimný, priateľský a bez roboty by si nevedel predstaviť život, ale aj pre jeho zážitky z detstva a z dospelosti. Svojim vnúčencom ich vypráva ako rozprávku na dobrú noc. Nie jedného poslucháča zaujal nimi tak, že ten zabudol na svoje starosti a povinnosti. Nikto sa vtedy od neho nevie odtrhnúť. Je veľmi láskavý nielen k vrúcne milujúcej manželke, ale aj k podriadeným a nadriadeným v podniku kde aj napriek svojmu dôchodkovému veku pracuje. Je katolíkom a jeho viera mu neraz pomohla z ťažkostí a trápenia. Vyštudoval strojnícku priemyslovku a teraz pracuje ako konštruktér strojov a prípravkov na výrobu prefabrikovaných dielcov pre stavebné konštrukcie. Starký tvrdí, že nieje svätý, ale ja nenachádzam na ňom žiadnu zlú vlastnosť. S veľkou láskou vychoval štyri deti, ovláda dva cudzie jazyky. Pritom je hrdým vlastencom. Starkého mám veľmi rada a keby niekto chcel, aby som ho stručne charakterizovala tak mu poviem: „Vieš aká je včela? Tak taký je môj starký.“